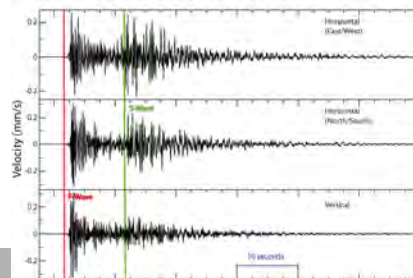

ПОЛЕЗНИ СЪВЕТИ ЗА ПРЕДПАЗВАНЕ ПРИ ЗЕМЕТРЕСЕНИЯ

Географски справочник

... По-възрастните хора, вече преживели земетресения, имат известен опит, а за най-младите земетресението е внезапна и неприятна изненада, която може да води до твърде нежелани и даже неконтролируеми реакции. Наложително е живеещите в земетръсни райони да имат известни познания за това бедствено явление и за възможностите да се предпазват от него. Най-общо казано, е необходима добра земетръсна култура...

Л. Христосков, Д. Солаков
(„Земетресенията – опасност и противодействие“, 2009)

За земетръсните условия в България трябва да се знае, че при силно земетресение след първите по-слаби вълни ще следват най-силните земни въздействия, които са най-разрушителни и чиято продължителност е докъм 30-40 секунди. След това силата на въздействията постепенно ще отслабва. При близките земетресения между първите и най-силните вълни времето може да е докъм 10 секунди. При далечни и по-дълбоки земетресения (например, от огнище Вранча в Румъния), това време нараства до 20-30 секунди. Трябва да се запомни, че от по-далечни земетресения се усеща предимно люлеене на пода или почвата, а техните въздействия са по-малко опасни за сградите. При близките земетресения усещането е за удари, много бързо клатене, пропадания и подхвърляния с голяма скорост и сила, и тези въздействия са най-опасни за хората, сградите и съоръженията. Близките земетресения могат да бъдат съпроводени с подземен тътен, бучене или други звукови ефекти. Трябва да се помни, че близките силни земетресения обикновено са последвани от по-слаби трусове (афтершоци). Първите и най-силни афтершоци са на минути до часове или денонощия след главното земетресение, като те постепенно се разреждат във времето и силата им намалява. При земетресение с магнитуд около 7 осезаемата земетръсна активност може да продължи 2-3 години.

Много е важно хората предварително да премислят и да проиграт действията си при земетресение в различни условия: къщи, на работа, на улицата или на други места. Най-подробно трябва да се обмисли

какво ще се прави при трус. При висок риск за повреди на сградите, които обитавате, е целесъобразно да се предприемат мерки за тяхното укрепване.

Трябва да се има предвид, че при земетресение запасът от време за избор на разумен начин на поведение е до 10 секунди: или се опитайте за това време бързо да напуснете сградата, или заемете относително безопасно място вътре в нея. Замисленият по-рано план ще ви помогне да действате бързо и ефективно. Но бъдете готови и да го измените според конкретните обстоятелства, които са свързани с местоположението ви и извършваните в момента дейности, с моралните ангажименти към околните хора, с „външни“ фактори като сезона или часа на земетресението, силата на въздействието и пр.

След силния трус сградата, в която се намирате, може да започне да се поврежда и руши, да падат отделни елементи или части от стените. Имайте предвид, че нито разрушаването на преградните стени, нито падането на външни панели е показател, че сградата непременно ще рухне. Но всяка повредена сграда има намалена устойчивост и трябва да бъде напусната максимално бързо, защото следващите по-силни афтершоци могат да доведат до нейното разрушаване.

След бедствието спасителните екипи няма да могат веднага да ви окажат помощ. Затова трябва да сте подготвени да се справите сами със ситуацията до пристигането на помощ. Най-добрият начин да се подготвите за такива ситуации е **да вземете мерки предварително.**

Какво да правим в сеизмично спокоен период

Изответе Семейен план при бедствия. Обсъдете с вашето семейство как да се подготвите за земетресение и проиграйте мислено поведението на вашите близки при такава бедствена ситуация. Научете децата си какво представляват земетресенията и какво да очакват да се случи. Научете ги какво да правят, ако по време на земетресението са сами.

Проявете интерес в какъв земетръсен район живеете и какъв тип бедствия и аварии са най-вероятни за вашето населено място.

Когато си избирате жилище, постаарайте се да разпознаете дали строителството отговаря на изискванията за сеизмична безопасност, като обърнете внимание на следното:

- Дали фундаментът на сградата и самата сграда са инспектирани от опитен строителен инженер. Има ли дълбоки пукнатини в мазилката на таваните или стените. Най-малко надеждни са постройките върху разломи, на свлачищни склонове, на стръмни ронливи брегове, в мочурливи, тинести и заблатени участъци. Ако е възможно, не живеете, не работете и не ходете на училище в сгради, които са построени в такива места.

- Ако обитавате най-горните етажи на сградата, сте изложени на по-висок риск, тъй като те се люлеят по-силно при земетресения.

- Не допускайте мазетата на сградата да са оводнени – това отслабва устойчивостта на нейните основи.

Защитете дома си от последиците при земетресения като укрепите тежките и чупливи предмети. Сложете ги на по-ниските лавици. Закрепете здраво самите лавици към стената. Укрепете с неподвижна връзка тежките предмети, които са разположени нависоко.

Мебелите трябва така да са разместени, че да не паднат върху леглата или пък да не преградят изхода на стаята. Не поставяйте леглата до големи стъклени прегради, в близост до външни стени и прозорци. Не окачвайте тежки или стъклени предмети над леглата си.

Прикачете много здраво осветителните тела към таваните. Не използвайте тежки абажури, особено ако живеете на висок етаж.

Подсигурете всички компютри, музикални уреди и други електрически уреди. Компютрите могат да бъдат закрепени към бюрата с помощта на L-образни гривни и силнозалепаващи материали.

Съхранявайте бутилките и всякакви други стъклени или порцеланови изделия в най-долните отделения на шкафове или в заключващи се шкафове. Подсигурете бутилираните стоки с помощта на залепващи ленти, така че да ги предпазите от падане.

Съхранявайте пожароопасни вещества и отрови в плътно затворени съдове.

Разучете как да изключите електричеството, гъзта и водата, къде се намират главните кранове и бушони и подсигурете необходимите инструменти, за да можете да ги спрете по най-бързия начин.

Имайте по всяко време до леглото си чифт здрава обувки. Много от нараняванията се случват след самото земетресение и голяма част от тях са поради стъпване с боси крака върху натрошено стъкло.

Подсигурете дома си с резервно осветление на батерии. Имайте подръка фенерчета, пожарогасители и аптечка.

Не задръствайте входа на жилището с излишни предмети

Научете какви са евакуационните планове при бедствие в сградите, където живеете и работите, в училищата на децата си или в другите обществени места, които посещавате.

Определете мястото за среща на членовете на семейството ви, ако сте разделени в резултат на бедствието и не можете да се върнете у дома си.

Набележете пътя на движението си, ако решите при силно земетресение да напуснете сградата, като отчетете, че имате около 10 секунди до най-силните въздействия. Имайте предвид, че земетресението може да се случи през нощта при липса на осветление, и че вратите, коридорите и стълбищата ще бъдат местата, където се струпват хора, което може да попречи на бързото напускане на сградата. Отчитайте, че може да я напуснете и през ниските прозорци на първия етаж.

Определете най-безопасните места в жилището си и на местоработата си, където можете да изчакате края на труса.

Имайте предвид, че *най-опасни* при земетресение са външните стени, прозорците, балконите и стълбищата, както и големите остъклени отвори на външните и вътрешните стени, ъгловите стаи - особено на последните етажи, и асансьорите.

Най-безопасните места при земетресение са: под вратите на носещите вътрешни стени, ъглите, образувани от вътрешните носещи стени, пространствата между вътрешни носещи стени, при колоните и под носещите греди или трегерите.

Безопасните места е важно да се знаят предварително, както и пътят за достигането им.

Здрави маси, бюра и легла могат да бъдат укритие от падащи предмети и строителни отломки. Научете децата да се крият там, когато са сами при силен трясък.

Дръжте документите си на леснодостъпно място, желателно недалеч от входа на дома ви. Там е целесъобразно да държите раница (сак) или пътна чанта, в която да имате най-необходимите вещи в случай на бърза евакуация при силен трясък.

Приемете, че:

- Земетресението може да се случи посред нощ, в най-студения ден от годината;

- Няма да има осветление, електричество и телефон, а улиците ще са непроходими;

Научете се да оказвате първа медицинска помощ, особено при травми. Изучете най-основните противопожарни правила и начини за гасене на различни видове пожарни огнища.

Реакция по време на земетресение

При големи земетресения, най-вероятно в началото ще усетите леко разлюляване. След първите вибрации люлеенето ще се засилва и може да нарасне достатъчно, за да ви събори на земята. Колкото по-дълго е разтърсването, толкова по-силно е земетресението. Интензивното люлеене може да продължи няколко секунди и да ви пречи да се придвижвате свободно от една стая в друга. Може да има и силен шум от падащи стъкла, пропукващи се стени, бучене и др. Първото и най-важно действие е да запазите спокойствие и да не изпадате в паника!

Напуснете сградата в първите 5-6 секунди, ако това е възможно, и се отдалечете на безопасно място. Помнете, че при много силни земетресения човек трудно се удържа на крака.

Не използвайте асансьор! Не скачайте от прозорците, ако те са по-високо от първия етаж.

Внимавайте много при напускането на сградата – излагате се на риск от падащи предмети, мазилка и стъкла.

Ако се налага да останете в сградата, укрийте се в предварително избраното относително безопасно място. В многоетажните къщи отворете вратата към стълбището и останете да чакате под нея. Особено бързо трябва да се отворят металните и бронираните входни врати поради опасност от заклиняване при огъването на стените. Внимавайте – от трусовете вратата може да се затръшне и да ви нарани.

Не заставайте в рамките на врати на тухлени сгради и зидарии. Стойте далеч от стъклени врати и прозорци или витрини и прегради.

Помнете, че най-голямата причина за наранявания са падащите вътрешни стени. Пазете главата си! Не забравяйте, че 50 % от случаите на смърт и наранявания се дължат на падането на неукрепени предмети.

Ако сте на обществено място, изчакайте без паника. След спирането на люлеенето предимство

при напускането на сградите имат децата, жените, възрастните хора.

Ако сте навън, не бягайте панически, а се движете до открито пространство, далеч от сгради, дървета, пътни знаци, електрически стълбове и електропроводи.

Реална опасност за живота ви са падащите от високо отломки. Стойте на разстояние, по-голямо от височината на сградите, край които се намирате. Пазете се от скъсани електропроводници!

Ако управлявате транспортно средство - спрете на безопасно място и изчакайте люлеенето да спре. В автобус, влак или друг обществен транспорт най-добре е да изчакате края на труса в превозното средство.

Не преминавайте по мостове или през паднали кабели. Никога не се крийте под надлези или в подлези.

Помнете, че **най-важен е човешкият живот!** Не предприемайте рисковани действия за спасяване на ценности или други предмети, преди да се убедите или да се оповести, че опасността е преминала.

Помнете, че при трудни ситуации изконен човешки дълг е първо да се помогне на децата, болните, ранените, старите и инвалидите.

Поведение след земетресението

Проявете здрав разум и не използвайте комуникационните линии, освен ако не е крайно необходимо. Помнете, че те ще са претоварени или прекъснати.

Проверете дали вие или някой друг около вас има наранявания. Не местете тежко ранените, освен в случай на смъртоносна опасност!

Не пипайте скъсани кабели. Изключете тока, газа и водата и напуснете жилището с предварително подготвените вещи за евакуация, документи и пари. Помнете, че най-вероятно няма да имате възможност да използвате банкомати.

Ползвайте портативно радио или радиото в колата, за да се информирате за обстановката. Не влизайте в повредени здания. Очаквайте нови тру-

сове, които при по-силните земетресения неизбежно следват и могат да причинят допълнителни щети.

Не разчитайте на помощ в първите няколко часа.

Организирайте сами най-неотложните действия: окажете първа помощ на пострадалите, търсете затрупани или обозначете местата, където има такива. Помнете, че критични за спасяването на хората са първите 72 часа след труса.

Не забравяйте, че след земетресение опасността от епидемии е голяма.

Използвани източници:

Христосков, Л., Д. Солаков. Земетресенията – опасност и противодействие. - АИ „Проф. М. Дринов“, С., 2009, 180 с.
Ръководство за безопасност при земетресения. - Американско посолство, София, януари 2010. - Earthquake Preparedness Issued 01/13/10.